

148. Ad 5. N. Prudens enim oeconomia quæ usum est Tridentinum nec Græcis favet, nec evincit agi in casu nostro de re tantum disciplinari ac liberâ, quæ nempe subsit Ecclesiæ potestati. Enimverò animadvertimus superioribus seculis quæstionem hanc nondum fuisse eliquatam, nec ullo Ecclesiæ iudicio diremptam, nonnullos proinde Patres et concilia, etiam interdum aut provincialia aut nationalia in diversas circa hoc doctrinæ catholicæ caput abisse sententias. Porro apud Græcos invaluerat sententia de dissolutione conjugii ob adulterium, ac propterea consuetudo illud dirimendi quin ulterius quærerent. Apud Latinos, præsertim verò in Ecclesiâ Romanâ, contraria sententia et praxis constanter viguit, quin tamen hæc de causâ unquam Græci Latinis molestiam creaverint, propriâ consuetudine contenti. Cùm verò insurrexerint Protestantes, et Ecclesiam erroris ob hanc doctrinam accusarint, concilium Tridentinum adversus eos directè canonem emisit, quo ipsorum audacia frangeretur, et indirectè ut erronea et prava traderetur sententia et praxis Græcorum. Exinde patet Ecclesiam, quamvis directè anathemate Græcos non perculerit, nullâ tamen ratione aut cohonestare aut tolerare praxim Græcorum tanquam legitimam, imò prorsus ut ream ac pravam traducere, utpote quæ opponatur doctrinæ evangelicæ et apostolicæ quæ hanc solutionem damnat. Quòd si Græci pergant ita sentire et agere, ac propterea peccent dum ita se gerunt, nisi eos ineluctabilis ignorantia excuset, ipsi viderint; nam in hoc casu eadem ratione hæc peccata invitè tolerat Ecclesia prout tolerat ceteros peccatores (1). Hinc ruit quod ab adversariis subditur de praxi disciplinari quæ Ecclesiæ potestati subijciatur (2).

Defensionem diss. de Auctoritate negantis, argumenti, Paris, 1664. Quamquam, quod attinet ad impugnationis rationem, accusatus fuit Thiers quòd acrem nimium ac vehementem se exhibuerit, ita ut ipsi applicatum fuerit Virgilianum illud: *Tantæne animis cælestibus iræ?*

(1) Quare etiam Klee, in cit. dissert. de Matrimonio, Moguntia 1835, pag. 56, notâ (2) observat quòd anathema concilii Tridentini non feriat eos qui in falsam praxim lapsi sunt, neque eos qui theoreticè astruunt dissolutionem conjugii, malè quidem sed tamen *verisimiliter*, seu juxta opinionem, sed illos tantum, qui dogmaticè affirmant Ecclesiam errorem docuisse aut docere, dum tradit conjugia ob adulterium alterius conjugum dissolvi non posse. Certè, pergit ipse, canonis materia eos quoque perstringit qui malè operantur ac opinantur. Cf. tamen Collet. l. c. n. 315, seq.

(2) Cf. Renaudotium, *de la Perpétuité de la foi*, liv. 6, ch. 7, qui tamen plus quam par sit progredi videtur; etenim præterquam quòd in dubium revocat additamenta, quæ leguntur in Actis vulgatis concilii Florentini, in quibus juxta dicta Eugenius IV exprobrat Græcis conjugiorum dissolutionem propter adulterium, affirmat liberum esse Græcis degentibus sub Latinorum ditione, novas inire nuptias post repudium adulteræ, aut saltem nihil adversus hunc usum statutum fuisse. Jam verò, uti observat Klee, loco c., Clemens VIII, an. 1593, jussit in instructione quam pro Italo-Græcis dedit, decreta conc. Tridentini relativa ad conjugia veri in Græcam linguam vulgarem, et publicari penes Græcos et Albanenses; nec ullo pacto sacerdotibus integrum esse declaravit, ut per-

PROPOSITIO VI. -- *Non errat Ecclesia cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit.*

149. Est de fide; totidem siquidem verbis ea definita est à Tridentino sess. 24 hoc can. 7: *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit; anathema sit.*

150. Hæc autem causæ ad quatuor potissimè revocantur, quarum prima est adulterium juxta illud Christi apud Matth. 19, 9: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur.* Cùm enim ex dictis hoc Christi oraculum intelligi nequeat de dissolutione conjugii quoad vinculum, sequitur intelligendum esse de dimissione quoad thorum et quidem in perpetuum, ita ut qui ita dimittit, possit sine consensu dimissi vel dimissæ, vitam monasticam profiteri aut sacris ordinibus initiari (1). Altera causa est alterius conjugis apostasia vel hæresis cum periculo subversionis alterius juxta illud Apostoli, Tit. 3, 10: *Hæreticum hominem... devita*, et illud Christi Matth. 5, 29: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et projice abs te*; tum etiam, Matth. 10, 37: *Qui amat patrem aut matrem... plus quam me, non est me dignus.* Tertia causa, si alter conjugum impellat alterum ad peccatum, ita ut non possit alter cum altero cohabitare sine Deum offendendi periculo; quod ex iisdem Christi oraculis constat. Quarta denique causa est mutuus consensus ad religiosum aliquod institutum profitendum, vel ad suscipiendos sacros ordines, quò spectat illa Christi sententia Matth. 19, 29: *Omnis qui reliquerit... uxorem... propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit*, prout reipsa fecerunt apostoli. Ad ordinationem verò præter uxoris consensum requiritur ut ipsa, si juvenis præsertim sit, religionem aliquam profiteatur; quòd si fuerit senex atque extra incontinentiæ periculum, ut votum simplex castitatis saltem emittat coram episcopo (2). Has causas generatim complectitur Apostolus, 1 Corinth. 7, 11: *Quòd si discesserit, manere inuptam, aut viro suo reconciliari.*

mitterent dissolvi conjugia, eamque, si qua tentaretur dissolutio, tanquam nullam ac irritam haberi. Hanc porro instructionem confirmavit Benedictus XIV, in constit. *Etsi pastoralis*, datâ die 6 maii 1742, in cuius § 7, n. 2, decrevit Pontifex: *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, seu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur (ordinarii locorum); et si quæ de facto præcesserunt, nulla et irrita declarent.* Cf. in Bullario ejusdem Pontif., ubi est n. 37, tom. 1 p. 179. Cf. etiam ejusdem opus de Synodo, lib. 15, cap. 22, § 4, ubi refert à S. congregatione denegatam fuisse facultatem denuò nubendi Græco, qui eam petierat, quòd ejus uxor moechata esset, ejusque crimen juridicè fuisset probatum, ac præterea à iudicibus lata fuisset sententia, quâ posset novum matrimonium inire.

(1) De Convers. conjugatorum, cap. 15, apud Pithæum, tom. 2, pag. 175.

(2) Loco cit. de Convers. conjugat., cap. 5 et 6, ibid., p. 174.

151. Cùm jamdiù obsoleverit novatorum error à Tridentino canone proscripatus, ab afferendis ipsorum difficultatibus supersedemus, quas discussit Bellarminus ac plenè disjecit in lib. unic. *de Matrimonio*, cap. 44. Ad conditiones verò quod attinet, quæ in præfatis causis requiruntur, ut legitima fiat separatio inter conjuges, eas explanavit canonistæ ac theologiæ moralis institutores ad quos hæc provincia spectat; hæc enim persequi nostri muneris non est.

CAPUT III.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII EORUMQUE STATUENDORUM FACULTATE.

152. *Impedimenti nomine in subjectâ materiâ significatur id omne quod obstat quominus matrimonium validè aut licitè contrahi possit.* Si tale sit ejusmodi obstaculum sive impedimentum ut conjugium irritum prorsus ac nullum efficiat, dicitur *dirimens*; si verò tale sit ut connubium illicitum tantum reddat, *impediens* nuncupatur. Cùm autem omnium jam sermone trita hæc vocabula sint et pervulgata, quamvis, ut nonnulli contendunt, minus propria sint (1), non inde propter-

(1) Jamdiù Launois, in cit. libro de regiâ in matrimonio Potestate, opp. edit. Colon. tom. 1, p. 626, de impedimentis dirimentibus scribens, eam adjecerat observationem: *Romanâ simplicitate diceretur magis propriè et apertius: non servatis nec solutis legibus vir et mulier ad contrahendum matrimonium redduntur irritum tantum reddat, impediens nuncupatur. Cùm autem omnium jam sermone trita hæc vocabula sint et pervulgata, quamvis, ut nonnulli contendunt, minus propria sint (1), non inde propter-*

(1) Jamdiù Launois, in cit. libro de regiâ in matrimonio Potestate, opp. edit. Colon. tom. 1, p. 626, de impedimentis dirimentibus scribens, eam adjecerat observationem: *Romanâ simplicitate diceretur magis propriè et apertius: non servatis nec solutis legibus vir et mulier ad contrahendum matrimonium redduntur irritum tantum reddat, impediens nuncupatur. Cùm autem omnium jam sermone trita hæc vocabula sint et pervulgata, quamvis, ut nonnulli contendunt, minus propria sint (1), non inde propter-*

(1) Jamdiù Launois, in cit. libro de regiâ in matrimonio Potestate, opp. edit. Colon. tom. 1, p. 626, de impedimentis dirimentibus scribens, eam adjecerat observationem: *Romanâ simplicitate diceretur magis propriè et apertius: non servatis nec solutis legibus vir et mulier ad contrahendum matrimonium redduntur irritum tantum reddat, impediens nuncupatur. Cùm autem omnium jam sermone trita hæc vocabula sint et pervulgata, quamvis, ut nonnulli contendunt, minus propria sint (1), non inde propter-*

(1) Jamdiù Launois, in cit. libro de regiâ in matrimonio Potestate, opp. edit. Colon. tom. 1, p. 626, de impedimentis dirimentibus scribens, eam adjecerat observationem: *Romanâ simplicitate diceretur magis propriè et apertius: non servatis nec solutis legibus vir et mulier ad contrahendum matrimonium redduntur irritum tantum reddat, impediens nuncupatur. Cùm autem omnium jam sermone trita hæc vocabula sint et pervulgata, quamvis, ut nonnulli contendunt, minus propria sint (1), non inde propter-*

ea cogimur ad eam loquendi rationem deserendam.

153. Impedimenta quæ irritum conjugium, ac nullius valoris efficiunt, quindecim numerantur, quæ his versibus continentur:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen;
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas;
Amens, affinis, si clandestinus et impos.
Si mulier sit rapta, loco hæc reddita tuto.*

Hæc facienda velant connubia, facta retractant.

154. Impedimenta porro quæ conjugium illegitimum tantum reddunt quatuor sunt his versibus expressa: *Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum Impediunt fieri, permittunt juncta tenere.*

155. De singulis ex professo agunt canonistæ ac theologiæ moralis institutores. Dogmatici theologi munus est vindicare potestatem legislativam Ecclesiæ in illis statuendis, quod et nos facere aggredimur. Vix ulla controversia viget circa impedimenta impedientia nuncupata, ast magna reperitur circa dirimentia 1° inter Protestantes et Catholicos. 2° Inter pseudopoliticos, theologosque neotericos *regalistas* dictos, et sinceros Catholicos qui partes Ecclesiæ teneant.

156. Waldenses omnium primii impedimenta matrimonium dirimentia contemnere ausi sunt (1); Lutheris et Calvinus cum suis sectariis matrimonium ut merum contractum civilem spectantes, minimè verò ut Sacramentum, non alia agnovè impedimenta, quàm quæ in Levitico, cap. 18, constituta sunt, nec aliâ quidpiam in Christianorum conjugio admiserunt, quòd non esset politicæ ac civili potestati obnoxium.

157. Marcus Antonius de Dominis, primis sec. XVII annis, archiepiscopus Spalentinus, dein verò apostata, totus in id incubuit, ut efficeret matrimonii vinculum et causas matrimoniales potestati ecclesiasticæ nullo modo subesse, etiam si admittatur matrimonium esse Sacramentum, quòd tamen apostata negabat (2). Marcum Ant. de Dominis pressè secutus est, imò magnâ ex parte descripsit Launois in opere quod edidit de regiâ in matrimonio Potestate, an. 1672. Constituit porro Launois, facultatem statuendi impedimenta matrimonium dirimentia adeò proprio et nativo jure ad solos reges et principes pertinere, ut Ecclesia eam exercere non possit nisi vel usurpatione, vel indulgentiâ ac concessione principum (3); cùm verò animadvertit, concilium Tridentinum docuisse sess. 14, can. 4, quem inferius dabimus, hanc potestatem Ecclesiæ competere sub anathematis pœnâ; novo planè ac antea inaudito figmento contendit doctor hic Parisiensis Tridentinos Patres Ecclesiæ nomine reges ac principes significasse.

158. Quamvis ab initio erronea Launois doctrina sit à recepto longâ seculorum serie usu loquendi recedere.

(1) Sacra propterea facultas Parisiensis in damnatione Lutherianæ doctrinæ sententiam, quâ Ecclesiæ in rebus matrimonialibus potestas denegabatur, voluit ex damnato Waldensium errore procedentem confirmavit.

(2) De Repub. ecclesiast. l. 5, c. 11.

(3) Art. 4, cap. 3, edit. cit., p. 749, seqq.

penè jacuerit, imò acriter fuerit impugnata (1); postea tamen si peculiarem ejus canonis & Tridentini interpretationem excipias, propugnari paulatim cœpit, seculo præsertim elapso, cum studium serveret ecclesiasticæ potestati adversum. Rati nonnulli theologi et canonistæ quòd concilium in illo canone apertè non declaraverit utrùm ex Christi institutione, an verò ex indulgentiâ principum potestas in causis matrimonialibus Ecclesiæ competat, in eam venerunt sententiam ut assererent originarium jus statuendi impedimenta proprium principum esse, Ecclesiam autem ex principum concessione eam per plura secula exercuisse, aut etiam exercere. Magno impetu exinde caudicorum et canonistarum turba eam doctrinam propugnare aggressa est (2). Inter hos eminet Bened. Oberhauser, qui thesim insequentem Fuldæ propugnandam proposuit an. 1765, *potestatem Ecclesiæ statuendi impedimenta matrimonium dirimentia esse ex beneficio juris alieni*. Quam assertionem cum Lud. Beck, aliique hæreseos notassent, Oberhauser duplici edito libello notam hanc à se repellere nisus est, in quibus totam suam theoriam exposuit, et suos adversarios impugnavit (3). Ast irritò conatu, siquidem et hæc theoria rursus hæreseos fuit expostulata, cui impugnationi perperam amarulentum libellum ipse iterùm opposuit (4).

(1) Insurrexit statim adversus Launoium Dom. Galesius Rubensium episcopus, in op.: *Ecclesiastica in matrimonium Potestas. Apologema pro vetustissimâ et catholicâ de jure Ecclesiæ in sancendis legibus fidelium matrimonium impediendis et dirimentibus*. Romæ 1677. Cui Launoius peculiari libello respondere conatus est, cui tit.: *Joannis Launoii, contentorum in libro Galesii errorum index locupletissimus*. Paris., 1677, inter opp. Laun., l. c., p. 885-1000. Insurrexit præterea Jac. Leullerius doctor Sorbonicus atque S. Ludovici in insulâ Parisiensi parochus, op. cit.: *In librum magistri Launoii theologi Parisiensis, qui inscribitur: REGIA IN MATRIMONIUM POTESTAS, observationes, auctore theologo Parisiensi*. Paris., 1678. Hic præter innumera propemodùm Launoii ratiocinia quæ falsa deprehendit, quæque emendavit, ostendit, ut paulò ante inuimus, plurimum ab eo auctorum textus fuisse depravatos, et in alienum sensum violenter detortos, totumque ferè à Launoio expilatum et transcriptum Spalatensium quondam antistitem, deinde hereticum apostatam Marc. Antonium de Dominis. Demùm in Launoium calamum acuit Gerbaisius, doctor pariter Sorbonicus, in op.: *Traité du pouvoir de l'Eglise et des princes sur les empêchements du mariage*. Paris, 1690. De Thiers pariter Launoii impugnatore superius verba fecimus.

(2) Cf. Roskowany, op. cit. § 8, qui observat ejusmodi canonistas veritos non esse ecclesiasticam potestatem impetere, ex principio systematis Protestantium collegialis; nec defuisse qui affirmarent regulas de matrimonio in sacrâ Scripturâ contentas pro Judaico solum populo latas esse, juribusque statûs civilis derogare nequissime.

(3) Horum libellorum prior sic inscribitur: *Systema historico-criticum divinarum potestatum in legibus matrimonialibus impedimentorum dirimentium, ex avitis principiis sanæ theologiæ et jurisprudentiæ canonicæ*. Posterior verò: *Apologia historico-critica divinarum potestatum, etc.*

(4) Cui titulum fecit: *Causa decisa divinarum potestatum in legibus matrimonialibus*. Franc. 1777. In hoc porrò libello Oberhauser modestiæ et æquitalis

159. Sub horum theologorum et canonistarum aulicorum auspiciis prodit an. 1785, constitutio Josephi II, quâ cognitio causarum matrimonialium iudicio imperii civilis committitur. Summum principium novæ hujus legislationis matrimonialis innititur in eo quòd, « matrimonium sit civilis contractus, ac ut talis à paritate aliorum contractuum et pactorum à civili foro regi debeat, ideòque solum imperium civile vera, id est, dirimentia, ut dicunt, matrimonii impedimenta statuere, et in iis dispensare possit (1). » Ecclesiæ ex hæc constitutione id unum permittitur ut possit præcepta quædam prohibitiva constituere quæ religionem et mores promoveant ad conservandam Sacramenti Matrimonii dignitatem. Imperiale Josephi edictum plures intulit perturbationes, ac diuturnum exortum inde est certamen, quod effecit ut dispensationum matrimonialium systema intra 40 annos pluries mutaretur (2).

160. Legislationis Austriacæ principia pluribus astruere ac defendere professores canonum et theologi Jansenianorum placitis addicti nisi sunt, inter quos in Belgio non obtinet postremum locum Le Plat (3), in Italiâ Aloysius Litta (4), Petrus Tamburini (5), et Th. Nestius (6), in Brisgovia Jos. Ant. Petzek, Adoptales excessisse, atque Launoii argumenta pro principum jure in causis matrimonialibus congressisse, ostendit in *Wienerische Kirchenzeitung*, seu *Ephem. ecclesiasticis Vindobonensibus* 1786, p. 445, seqq. Adversus novum hunc Oberhauseri libellum scripsit M. A. Hochstadt in Disquisitione canonicâ, Mogunt. 1780, cui ille aliam opposuit lucubrationem: *Pagellæ volantes de causâ decisa pro studio juris regii integri illustrandâ*, Francof. et Lips. 1782.

(1) Cf. *Vollständige Sammlung aller Verordnungen und Gesetze Josephi's des Zweyten*, seu: *Completa collectio omnium decretorum et legum Josephi II*, Wien. 1788.

(2) Historiam dispensationum juxta plures epochas digessit Thomas Dollner, in opere cit. *Handbuch des in Oesterreich geltenden Eherechts*, seu *Manuale juris matrimonialis in Austria vigentis*. Wien, 1814, p. 42-54. Legislationem matrimonialem Austriacam, rei naturâ inspectâ et catholicis principiis expensis, recte nter severo examini subiecit celebris De Moy in exiguo quidem, ast summi pretii libello, quem inscripsit: *Von der Ehe, und der Stellung der Katholischen Kirche, etc.*, seu *De matrimonio et de conditione catholicæ Ecclesiæ in Germaniâ relatè ad hoc disciplinæ caput*. Landshut, 1850, quo sibi magnam famæ existimationem comparavit.

(3) Cf. *Wienerische Kirchenzeitung*, seu *Ephem. Eccl. Vindob.* 1785, n. 44.

(4) In op. *Del diritto di stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio*. Milano, 1782.

(5) In prælectionibus de Justitiâ Christi et Sacramentis, in quibus tom. 2, cap. 5, ut loquitur Petrus Deodatus in 1 diss., de quâ mox dicemus, professor Ticinensis per summa capita Launoianum systema ingenuè proponit, additis identidem Launoianæ tabulæ vividis quibusdam coloribus, qui in opinionem illam inducant fucatam veritatis speciem; atque ita, ut ante fuerat pollicitus, ex historico theologum ac jurisperitum paucis se exhibuit.

(6) In op.: *De dirimentibus impedimentis liber singularis*. Florentiæ, 1785. Hic porrò advocatus Pistoriensis ingenuè proficitur, se librum suum Paulo Sarpio duce ac magistro confecisse, ideòque honoris gratiæ animi causâ, æternis ejusdem maribus eundem dicatum voluit.

vit (1) autem ac sua fecit eadem principia pseudo-synodus Pistoriensis (2).

161. Legislatio matrimonialis Gallicana, quæ inde post rebelles civiles motus constituta est an. 1792, non modò omnes matrimoniales causas ad civilem magistratum revocavit, verùm etiam omnem sanctitatem ac firmitatem abstulit à conjugii (3). Quamvis porrò Napoleon in novo codice suo irreligiosam illam legislationem reipublicæ temperaverit, attamen et ipse omnem Ecclesiæ auctoritatem in causis matrimonialibus abstulit, et magistratus civiles conjugio præfecit. Juxta hunc codicem unus actus ad inendum legitimum matrimonium requirebatur, consensus nempe declaratio coram civili magistratu; nec opus erat, imò nec licebat doctrinam catholicam de Sacramento Matrimonii et consensu coram parochæ duobusque testibus patefaciendo, respicere (4).

162. Demùm à non paucis recessum est ab hæc sententiâ, quâ solis principibus tota tribuitur potestas statuendi impedimenta matrimonium dirimentia; at apud plures invaluit doctrina quâ traditur utrique potestati ecclesiasticæ et civili ex æquo potestas in causas matrimoniales, et præsertim constituendi impedimenta quæ irritum reddant Christianorum conjugium. Theologi Galli non pauci huic astipulantur sententiæ, quorum partes novissimè suscepit D. Carrière, in suo tractatu de Matrimonio (5). Is proficitur se amplecti tanquàm probabiliorum Gallorum opinionem, eò quòd hujus patroni feliciter se expedire videantur ab extraneorum auctoritatibus, ut ipse loquitur, quàm se expediant extranei à Gallorum argumentis theologiceis (6).

163. Talis est historiae summa de hæc controversiâ, quæ excitata primùm est à Protestantibus, et

Præter hæc opera prodierunt ex Italiâ eodem fermè tempore plures libelli ab auctoribus anonymis conscripti, ex gr.: *Del diritto di stabilire impedimenti al matrimonio*, Cremona, 1784. *Diritto libero del Sovrano sul matrimonio. Regole di obbedienza sul conflitto fra la potestà secolare, e l'autorità ecclesiastica*. Napoli, 1788. *Parere de' teologi di corte di S. M. Siciliana in risposta ad una memoria della curia Romana concernente i diritti del Sovrano sul matrimonio de' sudditi cattolici*. Napoli, 1789, etc. Rectè comparaveris ætatem illam plage ranarum.

(1) In opp. de Potestate Ecclesiæ in statuendis matrimonii impedimentis, an. 1785; affirmat porrò Petzekius *Ecclesiæ jus solum regulas quasdam circa administrationem Sacramenti Matrimonii regendi, seu sic dicta impedimenta impedimenta constituendi competere, impedimenta verò dirimentia tantum à civili imperio poni posse, quippe cui unice insit auctoritas quoslibet contractus aut approbandi aut irritandi*. Petzekii doctrinam inter cæteros secutus est Georg. Rechberger cancellarius episcopalis Lintiensis in op.: *Manuale del giure ecclesiastico Austriaco. Trad. dal tedesco*. Venez. 1819, cujus auctoris principia suo loco excutiemus.

(2) Hæc synodus an. 1786 celebrata est.

(3) Cf. Stæudlin, *Geschichte der Vorstellungen und Lehren von der Ehe*; seu: *Historia expositionum et doctrinarum de matrimonio*, Götting. 1826.

(4) Cf. opus cit. Küstner., de Matrimonio, etc.

(5) Prælectiones theologice majores in seminario Sancti Sulpitii habitæ. De Matrimonio, vol. 2 in-8°, Paris., 1857.

(6) Tomo 1, p. 136

instaurata ab apostatâ Marc. Ant. de Dominis, deinde verò à Launoio (1), postea verò à Jansenistis et aulicis scriptoribus, et ad nos usque pervenit (2).

164. His omnibus opponimus auctoritatem concilii Tridentini, quod, sess. 24, hos canones novatoribus objecit, can. 5: *Si quis dixerit eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, et dirimere contractum; nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, ut plures impediunt et dirimant, anath. sit*. Can. 4: *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anath. sit*. Can. 12: *Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, anathema sit*.

165. His canonibus non modò asserta est catholica veritas adversus Protestantés, sed præterea omni ulteriori controversiæ circa Ecclesiæ potestatem legislativam in constituendis impedimentis et in cognoscendis causis matrimonialibus aditus præclusus videbatur. Qui tamen voluerunt catholici personam retinere et favere simul civili potestati, plura commenta sunt ad illorum canonum vim eludendam. Quæ porrò ab his excogitata sunt eò referuntur ut vel asserant 1° *Ecclesiæ nomine ibi reges et principes designari*; vel 2° *canones illos non esse dogmaticos sed disciplinares*; vel 3° *definitum quidem esse à Tridentino Ecclesiam posse statuere impedimenta matrimonium dirimentia, minimè verò utrùm id Ecclesia possit jure suo et originario, et non potius ex tacito vel expresso principum consensu*; vel 4° *non solum Ecclesiam potestate gaudere ejusmodi impedimenta statuendi ita ut æquè non competat eadem potestas civili reipublicæ; vel denique 5° decerni quidem causas matrimoniales pertinere ad iudices ecclesiasticos; non autem omnes causas, neque ad solos ecclesiasticos iudices*.

166. Ut igitur nos refellamus perniciosos hos omnes errores ac novitates, 1° adversus Protestantés decretorum Tridentinorum veritatem vindicabimus; 2° adversus Marc. Ant. de Dominis, Launoium, Pistoriensis et aulicos universim omnes eorum astipulatores evincemus Ecclesiæ nomine in Tridentinis canonibus ecclesiasticam hierarchiam significari; 3° hos ipsos canones verè esse dogmaticos; 4° præfatos item canones non de adventitiâ ex tacito vel expresso principum consensu, sed de intimâ, originariâ, ac propriâ Ecclesiæ potestate loqui; 5° solum Ecclesiam prædictam esse potestate statuendi impedimenta quæ vinculum matrimonii afficiant; 6° denique omnes præfatos matrimoniales causas ad solos iudices ecclesiasticos pertinere. Sit itaque

(1) Protestans Ant. Reiserus, in op. edito Amstelodami an. 1685, recenset Launoium inter confessores et testes evangelico-catholicæ veritatis, nempe inter Lutheranos. Cf. Zaccaria *Anti-Febbronio* Cesena, 1781, tomo 1. Præf. cap. 2, pag. 76.

(2) Cf. Roskowany, op. cit. à § 1 ad 15, ubi eruditissimus auctor fusè totam hæc historiam exponit.

PROPOSITIO PRIMA. — *Potest Ecclesia constituere impedimenta matrimonium dirimentia, neque in iis constituendis erravit.*

167. De fide est, ut constat tum ex adductis can. 3 et 4 concilii Tridentini, tum ex inferiis dicendis. Ita porro ejus veritatem astruimus.

168. Ideò juxta novatores Ecclesia constituere non potest impedimenta matrimonium dirimentia, quia matrimonium non est Sacramentum, sed contractus merè naturalis atque politicus; atqui ex demonstratis (cap. 1, prop. 1), matrimonium est verè et propriè Sacramentum novæ legis. Ergo Ecclesia potest constituere impedimenta matrimonium dirimentia.

169. Hanc conclusionem agnovit ipse Calvinus, qui propterea scripsit: *Ubi enim semel obtinuerit (Catholici) Matrimonium esse Sacramentum, conjugialium carum cognitionem ad se contraxerunt, quippe res spiritualis erat profanis iudicibus non attrahenda (1).* Hinc non solum Christus Matt. 19, Marc. 10, et Luc. 16, statuit impedimentum ligaminis, et hoc declaravit Apostolus, uti superiùs vidimus, sed præterea Christus eam facultatem Ecclesie suæ dedit, dum ei commisit Sacramentorum dispensationem, eidemque facultatem fecit statuendi, quæ ad eorundem administrationem pertinent, cujusmodi profectò est declarare atque statuere quænam sit legitima eorundem Sacramentorum materia.

170. Hæc proinde potestate semper usa Ecclesia est, sive cum approbavit matrimonia quæ legibus imperialibus vetabantur, sive cum irrita declaravit matrimonia legibus imperatorum tum ethnicorum tum christianorum probata (2). Apostolus, 1 Cor. 5, excommunicavit eum qui habebat uxorem patris sui; S. Ignatius M. universim scribit: *Decet verò ut sponsi et sponsæ DE SENTENTIA EPISCOPI conjugium faciant; quo nuptiæ sint secundum Dominum, et non secundum cupiditatem (3);* S. Justinus M. in Apologiâ majori (4), et Athenagoras in Legatione pro Christianis (5) tanquam adulterina traducunt nonnulla conjugia legibus imperialibus permessa; eadem habet Tertullianus, qui in libro de Coronâ milit.: *Coronant, inquit, et nuptiæ sponso. Ideò non nubamus ethnicis, ne nos ad idololatriam usque deducant, à quâ apud illos nuptiæ incipiunt (6),* quibus verbis significat passim improbatas nuptias cum infidelibus, quæ postea cultûs disparitas consuetudine, ut ait Bellarminus, impedimentum dirimens constituit (7). In concilio Eliberitano (8), et in conc. Neocæsariensi statutum impedi-

(1) Instit. lib. 4, cap. 19, § 57.

(2) Cf. Leullier, op. cit., observ. 4, § 3.

(3) In epist. ad Polycarp., cap. 5. Cf. apud Coteler., PP. Apost. tomo 2, pag. 42.

(4) N. 15, ubi scribit S. M.: *Quemadmodum etiam ii qui IN LEGE HUMANA duplex matrimonium ineunt... peccatores sunt apud magistrum nostrum.* In quem loc. cf. adnot. Marani, p. 50.

(5) Numm. 52 et 53.

(6) Cap. 13, ed. Rig.

(7) De Matrim. cap. 53, prop. 3.

(8) Can. 61: *Si quis post obitum uxoris suæ, sororem ejus duxerit, et ipsa fuerit fidelis, quinquennio à*

mentum affinitatis intra certos gradus (1), de quo à legibus civilibus nihil constitutum fuerat (2). Hæc sanè aliaque ejusmodi documenta quæ passim in superioribus propositionibus attulimus et paulò post copiosius afferemus, nec adversarii nostri diffidentur, apertè evincunt Ecclesiam jure hoc suo juxta facultatem sibi à Christo traditam perpetuò usam esse.

Cùm verò Protestantium difficultates eadem ferme sint, quæ à pseudo-catholicis urgentur, eas propterea in sequentibus propositionibus afferemus ac refellemus.

PROPOSITIO II. — *Ecclesie nomine à Tridentinis canonibus 3 et 4 non reges et seculi principes, sed ecclesiasticus ordo et hierarchia designatur.*

171. Hæc propositio certa est et fidei proxima, ejusque contradictoria falsa et heresi proxima utpote profecta ex hæreticali principio, quòd potestas civilis jure gaudeat originario et sibi proprio statuendi impedimenta matrimonium dirimentia, ut ex dicendis patebit.

172. Jamverò etsi Ecclesie nomen quandoque latè pateat, ac generatim acceptum vel fidelium congregationem, vel hujus congregationis partem aliquam significet, ipsi tamen Launoiani et Pistorienses adversarii contra novatores nobiscum propugnant eò nomine sæpiùs designari quos *duces in Ecclesia, custodes et speculatores summus Paterfamilias instituit*, ut loquitur Gersonius (5), maxime verò cum Ecclesia dicitur interpret Scripturarum, custos traditionis, iudex controversiarum, vel regendi, imperandi, docendi, similisve jurisdictionis actus illi tribuuntur. Atqui in laudatis Tridentinis canonibus agitur de potestate atque jurisdictione; declaratur enim Ecclesiam posse dispensare, posse constituere impedimenta, neque in iis constituendis errasse. Ergo cum de Ecclesie potestate et jurisdictione, atque de doctrinâ in quâ ipsa errare nequit Tridentini canones loquantur,

communione placuit abstinere, nisi fortè dari pacem velocius necessitas coegerit infirmitatis. Hæc autem pœna constituta erat adversùs delinquentes, qui matrimonium attentassent, et resiliissent ab incestis illis nuptiis; ut enim observat Balsamon, in can. 76 S. Basilii: *His qui desistunt, non iis qui perseverant in peccato, dabuntur pœnitentiæ.* Cf. card. De Aguirre, op. cit. in hunc can., tomo 1, p. 665, seqq.

(1) Hoc concilium celebratum est an. 514. Sic verò statuit can. 2: *Mulier si duobus fratribus nupserit, abiciatur usque ad mortem. Veruntamen in exitu, propter misericordiam, si promiserit, quòd facta incontinentis nuptiarum vincula dissolvat, fructum pœnitentiæ consequatur.* Apud Hard., Acta Concil., tomo 1, col. 282.

(2) Hujus assertionis vadem damus inter ceteros Missingerum, qui in Comment. in lib. 1 Instit. Juris civil., tit. 10, § 6, scribit: *Inter transversales verò afines nulla jure veteri erat prohibitio, et poterat aliquis fratris sui defuncti uxorem matrimonio sibi conjugere.* L. 8, C. de Incest. nupt., multò magis patrui, vel avunculi uxorem, aut consobrini; verum hodiè per Justinianum hoc correctum et mutatum est, per lib. 5, etc.

(3) Serm. in Domin. 19 post Pentec. consider. 3, opp. edit. Ellies Dupin. Antwerp. 1706, tomo 3, col. 1500.

jure concludimus nomen illud *Ecclesie contractè sumi, pro illis videlicet, qui speciali quodam signaculo dedicati sunt ad divinum servitium*, ut idem loquitur Gersonius (1); in quam sententiam Christus ipse inquebat, Matth. 18: *Si eos non audierit, dic Ecclesie, id est, Ecclesie prælatis, ut interpretatur Chrysostomus (2).*

173. Nemo præterea dubitat eosdem Tridentinos Patres Ecclesie nomen eadem ratione sæpiùs intellexisse, nominatim sess. 13, can. 9; sess. 14, can. 15; sess. 21, can. 2; sess. 22, can. 5 et 7, tum hæc ipsa sessione 24, can. 7, 8 et 9; quis porro ambigat similiter quoque intellexisse in iis decretis, ubi sibi propositum erat, Lutheri errorem proscribere, qui cum matrimonium ad classem rerum merè profanarum et contractuum purè civilium relegasset, non principibus secularibus, sed Ecclesie pastoribus denegabat auctoritatem constituendi impedimenta matrimonium dirimentia? Quis præterea in animum inducat suum, concilium Ecclesie nomine voluisse principes designare ubi de jurisdictione agitur in materiâ spirituali et sacramentali? Igitur tum ex ipsorum adversariorum confessione, tum ex rei de quâ agitur naturâ, tum ex Christi sententiâ, tum denique ex declarato Tridentinorum consilio, apertè colligitur nomine *Ecclesie* eò loci non reges et seculi principes, sed ecclesiasticum ordinem atque hierarchiam designari (3).

Difficultates.

174. Obj. 1°. Certum est Ecclesie nomen de omnium Catholicorum cœtu generatim usurpari, prout usurparunt Patres Tridentini, cum, sess. 24, de Reform., cap. 1, sanxerunt matrimonium *in facie Ecclesie* celebrandum esse; atqui nihil est in Tridentinis decretis, quod generalem hanc nominis acceptionem ad Ecclesiam tantum pastores coarctet ac revocet. 2° Deinde omnium Lutheranorum error in eo erat ut affirmarent servanda esse impedimenta in Levitico expressa, non quæ *hominum legibus* fuerant deinceps constituta; propterea quòd nulla humana potestas, ut inquebant, jus habet dirimendi matri-

(1) In tract. de Potestate ecclesiasticâ, consid. 4, edit. cit. tomo 2, col. 227, ubi expressè adnotat Gersonius tali significatione sumi nomen Ecclesie, cum sermo est de ecclesiasticâ potestate, ut est in casu nostro. Cf. item eundem auctorem, in tract. de Religion. Perfectione, consid. 3, ubi scribit: *Sicut Ecclesia significat principaliter universalem congregationem fidelium, et inde dicitur catholica, id est, universalis; nomen tamen istud vulgaris usus restrinxit ad clerum.* Ibid. tom. 2, col. 685. Gersonii autem nomen adversariis cum quibus agimus ingratum non est.

(2) Hom. 60, al. 61, in Matth., n. 2, ed. Montf. opp. tom. 7, p. 607.

(3) Cf. Leullier, op. cit., observ. 9, qui invictè confutat Launoium; ostenditque novum planè atque inauditum esse signum, *Ecclesie* nomine reges et principes significari. Attamen commentum istud adoptavit auctor operis: *Theologisch-statistischer Versuch über die kirchliche, etc.*, seu: *Theologico-statisticum specimen de ecclesiasticâ potestate circa res matrimoniales*, Lips. 1791.

monium; atqui Lutheranus hic error satis convellitur definiendo Ecclesiam posse constituere impedimenta, sive Ecclesie nomen sumatur pro universitate fidelium, sive ad seculi principes revocetur, qui sunt præcipua Ecclesie pars. Ergo ex Tridentinorum consilio atque proposito nihil erui potest quo generalis illius vocis acceptio ad solos Ecclesie pastores detorqueatur. 3° Accedit de re illic agi, quæ ad ordinem civilem atque politicum spectat, quæque propterea civilem potestatem directè afficit; ergo Ecclesie vocabulum à Tridentino usurpatum est juxta generalem sui acceptionem; cum verò de Ecclesia totâ prædicari possit, quod ab unâ ejus parte efficitur, rectè inferri potest à Tridentinis Patribus Ecclesie nomine designatos fuisse reges ac principes (1).

175. Resp. Ad 1. D. Nisi ex subjectâ materiâ, scopo aliisque constet coarctandam non esse ejus significationem, C. Si contra omnia clamant, uti ostendimus, in casu nostro esse coarctandam ad cœtum ecclesiasticum ejus significationem, N. Quemadmodum enim nomine Ecclesie regentis, gubernantis, pascentis intelligitur clerus, sic è contra per Ecclesiam quæ regitur, pascitur et gubernatur intelliguntur laici. Porro in Tridentinis canonibus sermo est de Ecclesia regente, docente, leges ferente, seu auctoritatem exercente. Cùm verò in decreto Reformationis statuitur Matrimonium celebrandum esse *in facie Ecclesie*, nulla tribuitur auctoritas, sed ratio testis solummodo. Adde nil repugnare et hic etiam nomen Ecclesie arcè ad clerum significandum accipi, cum constitutum sit ad valorem matrimonii debere illud coram parcho celebrari, ita ut nullum foret conjugium, si absente parcho, coram fidelium multitudine celebraretur (2).

176. Ad 2. D. Ita tamen ut Lutherus *legum humanarum* nomine significet *leges ecclesiasticas et pontificias*, C. Leges principum, N. Satis enim est oculos conjicere in librum de Captivitate Babyl., ut quisque illicò intelligat Lutherum perpetuò declamare adversus impedimenta à conciliis atque à Pontificibus constituta, quæ vocat *leges hominum, leges tyrannicas, contrarias legi Dei*, etc., atque concludit: *Statuit leges Papa? Sibi statuat, meâ salvâ libertate, vel occultè surreptâ (3).* Quare, cum catholici doctores multas collegissent animadversiones contra Lutheri librum de Captiv. Babyl., atque inter cæteras hanc Lutheri sententiam de conjugii impedimentis censurâ notassent: *Christianis nihil ullo jure imponi posse legum sive ab homine, sive ab angelis, nisi quantum volunt;* idem Lutherus in responsis ad eosdem articulos reposuit: *Hoc non de civilibus, sed de ecclesiasticis dixi.* Rursum autem cum hanc aliam ejusdem libri propositionem censors nostri recensuis-

(1) Ita Launoius, op. cit., art. 3, cap. 3 partis primæ, p. 731, seqq., exscribens M. Ant. de Dominis, ex lib. 5 de Republ. ecclesiasticâ, cap. 11.

(2) Cf. Leullier, observat. 9.

(3) Edit. Ienæ, 1557, tom. 2, fol. 296 recto.